

PAŠVALDĪBU BŪVNOTEIKUMI LATVIJĀ 1920.–1940.: PRASĪBAS BŪVPROJEKTA APSTIPRINĀŠANAI

LOCAL GOVERNMENT BUILDING REGULATIONS IN LATVIA IN 1920–1940: REQUIREMENTS FOR THE BUILDING PLAN APPROVAL PROCESS

Zoja Bruģe, Mg. iur.

Latvijas Universitātes Juridiskās fakultātes doktorante

Summary

The article considers the legal aspects of construction law in Latvia in 1920–1940, describing the requirements of the local government building rules concerning the building plan (construction project, building design) approval process. Local government building rules determined requirements for building plan. Execution of these requirements was a precondition for approving the construction plan.

Atslēgvārdi: būvprojekts, būvnoteikumi, būvniecības tiesības

Keywords: building plan, building regulations, construction law

Ievads

Būvniecības tiesības ir tiesību joma, kas pakļauta nepārtrauktiem izmaiņu procesiem, jo attēlo sabiedrības vajadzības attiecīgajā laika posmā. Viena no šīm vajadzībām ir būvniecības ieceres par dzīvojamās ēkas būvniecību īstenošana. Ieceres īstenošanai ir nepieciešams būvprojekts. Šādas prasības esamība pati par sevi jau raksturo, ka valstī ir izveidotā tāda būvniecība kārtība, kura paredz plānoto būvdarbu uzraudzību. Šis pētījums turpina 2021. gada rakstā¹ veikto pētījumu par būvniecības tiesiskā regulējuma izveidošanu Latvijas starpkaru periodā jautājumā par būvprojekta apstiprināšanu. Ņemot vērā, ka būvprojekta atbilstība pašvaldību būvnoteikumiem bija būvprojekta apstiprināšanas priekšnoteikums, tiek pievērsta uzmanība Latvijas starpkaru periodā izdoto pašvaldību būvnoteikumu nozīmei būvprojekta apstiprināšanā. Proti, pašvaldības kompetence noteikt privāto būvju

¹ Bruģe Z. Būvprojekta apstiprināšana Latvijā 1920.–1940. gadā. No: Tiesības un tiesiskā vide mainīgos apstākļos. Latvijas Universitātes 79. starptautiskās zinātniskās konferences rakstu krājums. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 2021, 335.–341. lpp. Pieejams: <https://www.apgads.lu.lv/izdevumi/brivpieejas-izdevumi/rakstu-krajumi/lu-starptautiskas-zinatniskas-konferences/tiesibas-un-tiesiska-vide-mainigos-apstaklos/> [aplūkots 07.02.2022.].

būvniecības kārtību aktualizē jautājumu par tolaik noteiktām galvenajām prasībām būvprojektam.

Raksta mērķis ir analizēt Latvijas starpkaru periodā izdoto pašvaldību būvnoteikumos noteikto būvniecības kārtību jautājumā par būvprojekta par dzīvojamās mājas būvniecību apstiprināšanu. Viena raksta ietvarā nav iespējama visu Latvijas pašvaldību būvnoteikumu analīze. "Valdības Vēstnesī" pagājušā gadsimta 20. un 30. gados izsludināti vairāk nekā 120 pašvaldību būvnoteikumi. Tāpēc autore sašaurina pētījuma ietvaru ar tādu pašvaldību būvnoteikumu analīzi, kuri bija pieņemti pilsētās ar tolaik vislielāko iedzīvotāju skaitu – Liepāja, Daugavpils, Jelgava, Ventspils, Rēzekne, Cēsis, Valmiera, Tukums, Rīgas Jūrmala un Jēkabpils (turpmāk kopā – Pilsētas, līdz ar to šo pašvaldību būvnoteikumi turpmāk kopā – Pilsētu būvnoteikumi).² Lai sasniegtu minēto mērķi, rakstā izvirzīti šādi uzdevumi: apzināt būvprojekta nepieciešamību un apzināt būvprojekta saturu.

1. Būvprojekta nepieciešamība

Atbilstoši būvniecības kārtības pārzināšanas 1922. un 1927. gada likumam un pilsētu pašvaldības 1930. un 1939. gada likumam pašvaldības kompetencē tika nodota privāto būvju būvprojekta (tolaik arī projekta) apstiprināšanas kārtības noteikšana un būvnoteikumu izdošana (par pilsētas apbūvi).³ Tātad pašvaldībām tika dota plaša rīcības brīvība būvprojekta tiesiskā regulējuma izstrādē, t. i., patstāvīgi regulēt privāto būvju būvniecības kārtību. Kompetences tvērumu raksturo arī valstī noteiktā kārtība, ka vietās, kur ir pieņemti pašvaldību būvnoteikumi, nav piemērojami valdības rīkojumi un instrukcijas.⁴ Lai arī pašvaldībām tika dota plaša rīcības brīvība, autore pētījumi liecina, ka pašvaldību būvnoteikumu satura tvērums bija vienveidīgs, t. i., vispārējie jautājumi (būvniecības kārtība), zemesgabalu apbūve (teritorijas plānošanas aspekti) un tehniska rakstura prasības (tehniskie un sanitārie noteikumi). Proti, atšķiras tikai detalizācijas līmenis, kādā pašvaldība vēlas regulēt minētās prasības. Pašvaldību būvnoteikumu vienotu saturu nodrošināja kārtība, atbilstoši kurai pašvaldību būvnoteikumus apstiprināja Iekšlietu ministrijas Būvniecības pārvalde, t. i., valsts galvenā būvniecības uzraudzības iestāde centralizēti uzraudzīja pašvaldību būvnoteikumu saturu.⁵ Lai raksturotu, kā pašvaldību būvnoteikumos noteikto pra-

² Ceturtā tautas skaitīšana Latvijā 1935. gadā. Rīga: Valsts statistiskā pārvalde, 1936, 19. lpp. Pieejams: <https://stat.gov.lv/lv/statistikas-temas/iedzivototaji/iedzivotaju-skaitis/publikacijas-un-infografikas/1302-ceturta-tautas> [aplūkots 08.02.2022.].

³ Noteikumi par būvniecības un būvtechnikas lietu pārzināšanu: likums, 9. panta 5. un 8. pkt. Izdoti Ministru kabinetā 16.07.1919. likuma kārtībā: 12.01.1922. Valdības Vēstnesis, 1922, Nr. 12.; Likums par būvniecības pārzināšanu: 09.06.1927. likums, 14. un 15. pants. Valdības Vēstnesis, 1927, Nr. 125; Pilsētu pašvaldības likums: 14.11.1930. likums, 37. panta 1.–2. pkt. un 52. panta 8. pkt. Valdības Vēstnesis, 1930, Nr. 272; Pilsētu pašvaldības likums: 21.06.1939. likums, 42. panta 1.–2. pkt. un 19. panta 11. pkt. Valdības Vēstnesis, 1939, Nr. 148. Pieejams: www.periodika.lv/ [aplūkots 07.02.2022.].

⁴ Pilsētu pašvaldības likums: 14.11.1930. likums, 37. pants. Līdzīgi: Bieži apdzīvoto vietu būvnoteikumi: Iekšlietu ministra 18.12.1935. noteikumi, 1. pkt. Valdības Vēstnesis, 1936, Nr. 10, 12. Pieejams: www.periodika.lv/ [aplūkots 19.02.2022.] (turpmāk – Bieži apdzīvoto vietu būvnoteikumi).

⁵ Noteikumi par būvniecības un būvtechnikas lietu pārzināšanu: 12.01.1922. likums, 9. panta 8. pkt.; Likums par būvniecības pārzināšanu: 09.06.1927. likums, 2. panta 7. pkt.

sību detalizācijas līmenis ietekmēja būvniecības kārtību, ir jāpievērš uzmanība Pilsētu būvnoteikumos noteiktajām prasībām par būvprojekta nepieciešamību un to saturu.

Pilsētu būvnoteikumos tika noteikts, ka būvprojekts ir nepieciešams ēkas jaunbūvei un esošās ēkas pārbūvei, tādējādi izveidojot vienoto būvniecības tiesisko regulējumu Pilsētās. Šāds tiesisks regulējuma tika atzīts par lietderīgu, un 1936. gadā šī kārtība tika pārņemta valsts līmenī, pieņemot Ministru kabineta noteikumus – Bieži apdzīvoto vietu būvnoteikumi (3.1., 3.2. un 4.1. pkt.) un Noteikumi par būvprojektiem.⁶ Raksturojot tā laika tiesisko regulējumu, J. Krastiņš secinājis, ka pilsētu būvnoteikumi bijis pilsētas apbūves regulēšanas efektīvākais instruments.⁷ Proti, vienā normatīvajā tiesību aktā, t. i., pašvaldību būvnoteikumos, noteica uz privāto būvju būvniecību attiecināmās prasības.

Ēkas pārbūves būvdarbu veidi raksturo atšķirīgu Pilsētu pieeju būvniecības kārtības noteikšanā. Daļā no Pilsētu būvnoteikumiem ēkas pārbūves būvdarbu jēdziens netika detalizēts – Tukumā (1926.)⁸ un Rēzeknē (1935.)⁹ Pārējo Pilsētu būvnoteikumos par pārbūvi tika atzīti šādi būvdarbi: 1) pēc kuru izpildīšanas tiek grozīta pastāvošo ēku iekārta vai lietošanas veids – Liepājā,¹⁰ Jelgavā,¹¹ Rēzeknē (1939.),¹² Cēsīs (1937.),¹³ Valmierā (1940.)¹⁴ un Jēkabpilī¹⁵; 2) pārgrozījumi ēku fasādē, kas redzamas no ielām un publiskiem laukumiem – Liepājā (1.1. pkt.), Daugavpilī,¹⁶ Jelgavā (1.1. pkt.),

⁶ Noteikumi par būvprojektu un statisko aprēķinu iesniegšanu, apstiprināšanu, darbu izpildīšanu un uzraudzības kārtību pilsētās un ciemos: Iekšlietu ministra 02.07.1936. noteikumi, 1. pkt. Valdības Vēstnesis, 1936, Nr. 150. Pieejams: www.periodika.lv/ [aplūkots 19.02.2022.] (turpmāk – Noteikumi par būvprojektiem).

⁷ Krastiņš J. Latvijas Republikas būvmāksla. Rīga: Zinātne, 1992, 65. lpp. Pieejams: www.gramatas.lndb.lv [aplūkots 17.02.2022.].

⁸ Tukuma pilsētas pagaidu saistošie būvnoteikumi: pašvaldības 20.02.1926. noteikumi. Būvniecības pārvalde apstiprināja: 15.03.1926. Valdības Vēstnesis, 1926, Nr. 66, 71, 72. Pieejams: www.periodika.lv/ [aplūkots 09.02.2022.].

⁹ Rēzeknes saistošie būvnoteikumi: pašvaldības 23.10.1934. noteikumi. Būvniecības pārvalde apstiprināja: 11.12.1934. Valdības Vēstnesis, 1935, Nr. 46. Pieejams: www.periodika.lv/ [aplūkots 11.02.2022.].

¹⁰ Liepājas pilsētas būvnoteikumi: pašvaldības 07.04.1936. noteikumi, 1. pkt. 2. piez. Būvniecības pārvalde apstiprināja: 14.07.1936. Valdības Vēstnesis, 1936, Nr. 196. Pieejams: www.periodika.lv/ [aplūkots 15.02.2022.].

¹¹ Jelgavas būvnoteikumi, saistoši pilsētas administratīvās robežās privātām personām, Jelgavas pašvaldībai un valsts iestādēm, ja nav paredzēti izņēmumi: pašvaldības 29.08.1934. noteikumi, 1. pkt. 2. piez. Būvniecības pārvalde apstiprināja: 15.10.1934. Valdības Vēstnesis, 1934, Nr. 275, 276, 278. Pieejams: www.periodika.lv/ [aplūkots 16.02.2022.].

¹² Rēzeknes saistošie būvnoteikumi: pašvaldības 30.06.1939. noteikumi, 1.1. pkt. Būvniecības pārvalde apstiprināja: 15.08.1939. Valdības Vēstnesis, 1939, Nr. 190, 191, 192, 193. Pieejams: www.periodika.lv/ [aplūkots 11.02.2022.].

¹³ Cēsu būvnoteikumi: pašvaldības 18.12.1936. noteikumi, 1. pkt. 2. piez. Būvniecības pārvalde apstiprināja: 30.01.1937. Valdības Vēstnesis, 1937, Nr. 62, 63. Pieejams: www.periodika.lv/ [aplūkots 18.02.2022.].

¹⁴ Valmieras pilsētas saistošie būvnoteikumi: pašvaldības noteikumi, 1. pkt. piez. Būvniecības pārvalde apstiprināja: 05.04.1940. Valdības Vēstnesis, 1940, Nr. 97, 98, 99. Pieejams: www.periodika.lv/ [aplūkots 14.02.2022.].

¹⁵ Jēkabpils saistošie būvnoteikumi: pašvaldības 24.07.1934. noteikumi, 2.2. pkt. Būvniecības pārvalde apstiprināja: 09.01.1935. Valdības Vēstnesis, 1935, Nr. 39. Pieejams: www.periodika.lv/ [aplūkots 08.02.2022.].

¹⁶ Daugavpils pilsētas saistošie būvnoteikumi: pašvaldības 18.02.1936. noteikumi, 1.a. pkt. Būvniecības pārvalde apstiprināja: 06.05.1936. Valdības Vēstnesis, 1936, Nr. 118, 119, 120. Pieejams: www.periodika.lv/ [aplūkots 14.02.2022.].

Ventspilī,¹⁷ Rēzeknē (1935., 2.2. pkt., un 1939., 1.1. pkt.), Cēsīs (1929.),¹⁸ Valmierā (1940., 1.a. pkt.); 3) sienu uzbūvei un nojaukšanai – Daugavpilī (1.a. pkt.), Ventspilī (1.1. pkt.), Valmierā (1940., 1.a. pkt.), Tukumā (1931.)¹⁹ un Jēkabpilī (2.2. pkt.); 4) jumta konstrukciju grozījumiem – Daugavpilī (1.a. pkt.), Ventspilī (1.1. pkt.), Rēzeknē (1935., 2.7. pkt.), Valmierā (1940., 1.a. pkt.) un Jēkabpilī (2.2. pkt.); 5) kapitālremonts – Rīgas Jūrmalā,²⁰ Rēzeknē (1935., 2.2. pkt.) un Jēkabpilī (2.2. pkt.). Iepriekš minētais parāda, ka, nosakot būvniecības kārtību, tika vērtēts būvdarbu raksturs.

Ēkas pārbūves būvdarbu uzskaitījums Pilsētām ļāvis noteikt izņēmumus no vispārējās kārtības par būvprojekta nepieciešamību. Proti, daļa no Pilsētu būvnoteikumiem noteica, ka atsevišķus pārbūves būvdarbus var īstenot bez būvprojekta, t. i., būvatļaujas saņemšanai iesniedzot iesniegumu ar vispārējo informāciju par plānotajiem būvdarbiem un pielikumiem. Pie šādiem izņēmumiem ir attiecināmi šādi būvdarbi: 1) sīkie un nenozīmīgie būvdarbi atbilstoši pilsētas valdes vērtējumam – Liepājā (1. pkt. 1. piez.), Daugavpilī (2. pkt. 1. piez.), Jelgavā (1. pkt. 1. piez.), Ventspilī (1. pkt. piez.), Cēsīs (1937., 1. pkt. 1. piez.) un Valmierā (1940., 2. pkt. piez.); 2) ēkas fasādes apmetuma atjaunošana – Liepājā (2.1. pkt.), Daugavpilī (2.a. pkt.), Jelgavā (2.1. pkt.), Ventspilī (2.1. pkt.), Rēzeknē (1939., 2.1. pkt.), Cēsīs (1929., 3.a. pkt., un 1937., 2. pkt.), Valmierā (1940., 2.a. pkt.) un Jēkabpilī (pēc 1939. g. izm.: 1. un 2.¹a.1. pkt.); 3) jumta seguma atjaunošana – Liepājā (2.2. pkt.), Daugavpilī (2.b. pkt.), Jelgavā (2.2. pkt.), Ventspilī (2.2. pkt.), Rēzeknē (1939., 2.2. pkt.), Cēsīs (1929., 3.b. pkt., un 1937., 2. pkt.), Valmierā (1940., 2.b. pkt.) un Jēkabpilī (pēc 1939. g. izm.: 1. un 2.¹a.3. pkt.); 4) ēkas nojaukšana – Liepājā (9. pkt.), Daugavpilī (7. pkt.), Jelgavā (9. pkt.), Ventspilī (7. pkt.), Rēzeknē (1939., 8. pkt.), Cēsīs (1937., 2. un 6. pkt.) un Valmierā (1940., 2.c. un 7. pkt.); 5) ēku fasādes krāsošana – Daugavpilī (2.e. pkt.) un Valmierā (1940., 2.e. pkt.). Šī atvieglotā būvniecības kārtība netika paredzēta Rīgas Jūrmalā, Rēzeknē (1935.) un Tukumā (1926. un 1931.). Pārbūves būvdarbu rakstura sasaisti ar prasībām parāda 1929. gada piemērs, kad, atbildot uz jautājumu par būvniecības kārtību pārbūves būvdarbiem, tika skaidrots, ka atbildi ietekmē pārbūves būvdarbu veids, proti, vai tie skar ēkas fasādi, kura redzama no ielas puses (iesniegums, situācijas plāns un projekts), vai arī tie ir būvdarbi ēkas iekšienē (iesniegums ar vai bez pielikuma).²¹ Iepriekšējais izņēmumu uzskaitījums raksturo, ka būvniecības iecere par ēkas pārbūvi jākonkretizē un detaļās jāapraksta (jāattēlo), lai varētu izlemt jautājumu par to, kāda būvniecības kārtība ir piemērojama.

Ieskats Pilsētu būvnoteikumos raksturo, ka būvprojekts bija nepieciešams ēkas uzbūvei, tās pārbūvei, ja plānotie būvdarbi skar ēkas fasādi, kura ir redzama no

¹⁷ Ventspils pilsētas saistošie būvnoteikumi: pašvaldības 29.12.1928. noteikumi, 1.1. pkt. Būvniecības pārvalde apstiprināja: 23.02.1929. Valdības Vēstnesis, 1929, Nr. 53. Pieejams: www.periodika.lv/ [aplūkots 15.02.2022.].

¹⁸ Cēsu pilsētas pagaidu saistošie būvnoteikumi: pašvaldības 27.08.1928. noteikumi, 1.a. pkt. Būvniecības pārvalde apstiprināja: 29.07.1929. Valdības Vēstnesis, 1929, Nr. 188. Pieejams: www.periodika.lv/ [aplūkots 18.02.2022.].

¹⁹ Tūkuma pilsētas saistošie būvnoteikumi: pašvaldības 14.03.1931. noteikumi, 1.3. pkt. Būvniecības pārvalde apstiprināja: 01.08.1931. Valdības Vēstnesis, 1931, Nr. 179. Pieejams: www.periodika.lv/ [aplūkots 09.02.2022.].

²⁰ Rīgas Jūrmalas pilsētas saistošie būvnoteikumi: pašvaldības 16.06.1929. noteikumi, 8.b. pkt. Būvniecības pārvalde apstiprināja: 06.08.1929. Valdības Vēstnesis, 1929, Nr. 183. Pieejams: www.periodika.lv/ [aplūkots 10.02.2022.].

²¹ Buhvneeziba. Muhsu ihpaschums, 1929, Nr. 9, 5. lpp. Pieejams: www.periodika.lv/ [aplūkots 17.02.2022.].

ielas vai laukuma, un ēkas kapitālremontam. Izņēmums no prasības par būvprojekta nepieciešamību tika attiecināts uz šādiem ēkas būvdarbiem: ēkas fasādes apmetuma atjaunošana vai krāsošana, ēkas jumta seguma atjaunošana, ēkas nojaukšana un nenozīmīgi būvdarbi atbilstoši pilsētas valdes vērtējumam. Līdz ar to remonta rakstura būvdarbiem ēkā un to nojaukšanai tika noteiktā vienkāršotā būvniecības kārtība.

2. Būvprojekta saturs

Pilsētu būvnoteikumi noteica šādus iesniedzamus dokumentus: 1) iesniegums – tajā sniedzot vispārējo informāciju par būves īpašnieku, plānoto būvdarbu vietu un to veidu (nepieciešamību) un par atbildīgo darba vadītāju – netika paredzēts Valmierā (1929.),²² Tukumā (1926.), Rēzeknē (1935.) un Cēsīs (1929.); 2) pielikums – piemēram, apbūvējama zemesgabala plāns, paskaidrojumi un novietnes situācijas plāns – netika paredzēts Valmierā (1929.) un Tukumā (1926.); 3) projekts – atbilstoši plānoto būvdarbu raksturam ietver būves situācijas plānu, būves skatus, kādi redzami no ielas vai laukuma, visu stāvu plānus, vispārējus griezumus un visus galvenos izmērus – visās Pilsētās.²³ Minētais ir konstatējams arī P. Bēnfelda 1940. gada grāmatā – būvprojekta saturu veido trīs galvenie skati (plāksnes, var būt arī seši), ēkas plāni (atkarībā no tā, cik stāvu ir ēkai), ēkas vertikālie griezumi un ēku novietnes plāns, kā arī perspektīva (dod kopēju ainavu).²⁴ Līdz ar to būvprojekts ir galvenais dokuments (informācijas kopums), kas attēlo paredzētos būvdarbus.

Būvprojekta saturu raksturo arī pilsētas valdes speciālā kompetence. Daļa no Pilsētu būvnoteikumiem noteica arī pilsētas valdes tiesības nepieciešamības gadījumā lūgt iesniegt papildu datus, paskaidrojumus, rasējumu, zīmējumus vai aprēķinus – Liepājā (5.9. un 7. pkt.), Jelgavā (5.9. un 7. pkt.), Ventspilī (5.A.3. pkt.), Rēzeknē (1939., 6. pkt.), Cēsīs (1929., 2.d. pkt., un 1937., 5. pkt.) un Valmierā (1940., 5.a. pkt. piez.). Papildu informācijas pieprasīšanas iespēja raksturo, ka iesniedzamo dokumentu saturs ir skatāms kopā ar to mērķi – datiem un zīmējumiem pietiekamā apmērā ir jāpaskaidro nodomātie būvdarbi – Daugavpilī (5. pkt.), Ventspilī (5. pkt.), Rēzeknē (1939., 4. pkt.), Jelgavā (5. pkt.) un Liepājā (5. pkt.). O. Tilmans 1925. gada rakstā akcentēja būvprojekta nozīmi, uzsverot, ka ne pēc katra zīmējuma, kas attēlo kādu iedomātu būvi, var šo būvi dabā uzcelt.²⁵ Tātad būvprojekts nav tikai plānu, griezumu un skatu kopums, bet būvprojektā atbilstoši plānotajai būvniecības iecerei pietiekamā detalizācijas pakāpē jākonkretizē nodomātie būvdarbi.

²² Valmieras pilsētas saistošie būvnoteikumi: pašvaldības 03.10.1927. noteikumi. Būvniecības pārvalde apstiprināja: 24.08.1929. Valdības Vēstnesis, 1929, Nr. 205. Pieejams: www.periodika.lv/ [aplūkots 12.02.2022.]. Līdzīgi: Bieži apdzīvoto vietu būvnoteikumi, 5. pkt.

²³ Liepājā (5.4.–5.7. pkt.), Daugavpilī (5.A.2. pkt.), Jelgavā (5.4.–5.7. pkt.), Ventspilī (5.A.2. pkt.), Rīgas Jūrmalā (6.d. un 7. pkt.), Jēkabpilī (3.3. un 4. pkt.), Cēsīs (1929., 2.c. pkt., un 1937., 5. pkt.), Valmierā (1929., 3. un 4. pkt., un 1940., 5.a. pkt.) un Tukumā (1926., 3. pkt., un 1931., 3. pkt.).

²⁴ Bēnfelds P. Būvniecība. Rīga: Valters un Rapa, 1940, 14.–18. lpp. Pieejams: www.gramatas.lndb.lv [aplūkots 17.02.2022.].

²⁵ Tilmans O. Būvprojekta lasīšana. Lauku būvniecība, 1925, Nr. 1, 8.–12. lpp. Pieejams: www.periodika.lv/ [aplūkots 17.02.2022.].

Atbilstoši iepriekš rakstītajam, izvērtējot būvniecības ieceri, tika pārbaudīta iesniedzamo dokumentu atbilstība Pilsētu būvnoteikumos noteiktajām prasībām par to saturu (dati, zīmējumi, nodomāto būvdarbu raksturojošā informācija) un noformēšanas kārtību (eksemplāru skaits, zīmējumu krāsu apzīmējums, mērogs attiecībā uz iesniedzamajiem plāniem). Vienlaikus Pilsētu būvnoteikumi akcentēja uzmanību uz būvdarbu ilgstošām sekām, nosakot prasību būvēt stipras un izturīgas ēkas saskaņā ar apstiprinātiem būvprojektiem un pēc būvmākslas noteikumiem.²⁶ Ņemot vērā, ka izskatāmie būvnoteikumi noteica kārtību pilsētas apbūvei, tika pievērsta uzmanība arī arhitektūrai, nosakot prasību projektēt arhitektoniski kvalitatīvas ēkas, kas atrodas pie ielas (tolaik – ēkas ar pareizām, labām, glītām fasādēm).²⁷ Arhitektūras prasības aktualitāti raksturo 1929. gada piemērs, kad, atbildot uz jautājumu par stikla verandas piebūvēšanu vasarnīcai, nobeigumā tika uzsvērts, ka glītāk izskatītos, ja veranda tiktu pielāgota pašas vasarnīcas uzbūves stilam.²⁸ Ņemot vērā minētās prasības, daļā no Pilsētu būvnoteikumiem tika noteikts pienākums būvprojekta izstrādei pieaicināt personu ar būvtiesībām (Būvniecības pārvaldē reģistrēts lietpratējs).²⁹ Līdz ar to būvprojektā arī jāpamato tajā paredzētie būvdarbi, proti, atbilstoši būvniecības ieceres veidam un plānotās būves novietojumam nepieciešamajā detalizācijas pakāpē raksturot un attēlot izvēlētos risinājumus.

Iepriekš minēto Pilsētu būvnoteikumos noteiktās prasības būvprojekta saturam tika atzītas par svarīgām un 1936. gadā tika pārņemtas Ministru kabineta noteikumos. Proti, Noteikumos par būvprojektiem (2., 3. un 4. pkt.) nosakot: 1) būvprojektiem jābūt ar pietiekošu plānu, skatu un griezumu skaitu, lai varētu iegūt skaidru un pietiekošu jēdzienu par projektēto būvi; 2) pienākumu iesniegt papildu zīmējumus, pamatojoties uz būvprojekta apstiprinātās iestādes pieprasījumu; 3) apstiprināšanai iesniedzamie būvprojekti jāizstrādā personām ar būvtiesībām; 4) būvprojekti sastādāmi pēc arhitektūras un būvkonstrukciju prasībām, ievērojot būvlikumu un pašvaldību būvnoteikumus. O. Krauze 1938. gada rakstā uzsvēra Noteikumu par būvprojektiem svarīgumu tieši šajā aspektā, jo tie stingri pasvītro, ka būvprojekti sastādāmi pēc arhitektūras un būvkonstrukciju prasībām.³⁰

Ieskats Pilsētu būvnoteikumos raksturo, ka tika noteikts vienots būvprojekta saturs – ēkas skati, plāni, vertikālie griezumumi un novietnes plāns, kas attēlo plānotos būvdarbus. Atšķirīgā kārtība bija tajās pašvaldībās, kurās pašvaldību būvnoteikumi noteica arī būvprojekta uzdevumu un pilsētas valdes speciālo kompetenci būvprojekta satura vērtēšanā. Proti, būvprojekta detalizāciju (skatu, plānu, griezumu skaits un risinājumu pamatojums) ietekmēja attiecīgās pašvaldības būvnoteikumos noteikto prasību kopums, kas attiecināms uz konkrēto būvniecības ieceri. Līdz ar to tika aktualizēta nepieciešamība vērtēt būvprojektā norādītās informācijas pietiekamību.

²⁶ Liepājā (41.1. pkt.), Daugavpilī (30.1. pkt.), Jelgavā (40.1. pkt.), Ventspilī (30.1. pkt.), Rēzeknē (1935., 6.1. pkt., un 1939., 39.1. pkt.), Cēsīs (1937. 31. pkt.), Valmierā (1940., 25.1. pkt.), Rīgas Jūrmalā (10.a. pkt.), Jēkabpilī (6.1. pkt.).

²⁷ Daugavpilī (30.3. pkt.), Ventspilī (30.3. pkt.), Rēzeknē (1939., 40. pkt.), Cēsīs (1937. 31. pkt.), Valmierā (1940., 25.3. pkt.).

²⁸ Buhwneezība. Muhsu ihpaschums, 1929, Nr. 8, 5. lpp. Pieejams: www.periodika.lv/ [aplūkots 17.02.2022.].

²⁹ Daugavpilī (8. pkt.), Liepājā (8. pkt. piez.), Rēzeknē (1939., 7.2. pkt.), Cēsīs (1937., 4. pkt.).

³⁰ Krauze O. Būvuzraudzības iekārta. Latvijas arhitektūra, 1938, Nr. 1, 42.–43. lpp. Pieejams: www.periodika.lv/ [aplūkots 17.02.2022.].

Kopsavilkums

1. Latvijā starpkaru posmā pašvaldībām tika dota plaša kompetence privāto būvju būvniecības kārtības noteikšanā, vienlaikus valstī nodrošinot centralizētu pašvaldības būvnoteikumu apstiprināšanu. Tādējādi valstī tika pieņemti pašvaldības būvnoteikumi ar vienotu saturu, bet atšķirīgā detalizācijas līmenī par prasībām būvniecības iecerei. Proti, pašvaldībām tika dota iespēja atšķirīgi noteikt būvniecības kārtību, teritorijas plānošanas un tehniskā rakstura prasību tvērumu.
2. Pilsētu būvnoteikumi noteica būvprojekta nepieciešamību ēkas uzbūvei, to pārbūvei, ja plānotie būvdarbi skar ēkas fasādi, kura ir redzama no ielas vai laukuma, un ēkas kapitālremontam. Daļa no Pilsētu būvnoteikumiem noteica, ka būvprojekts nav nepieciešams remonta rakstura būvdarbiem ēkā un ēkas nojaukšanai. Līdz ar to Latvijas starpkaru posmā tika meklēti risinājumi, kas vienkāršotu būvniecības kārtību un dotu tai nepieciešamo elastīgumu.
3. Pilsētu būvnoteikumi noteica būvprojekta saturu un prasības to noformēšanai, tādā veidā nodrošinot plānoto būvdarbu vienotu attēlošanu. Daļa no Pilsētu būvnoteikumiem noteica atvērto būvprojekta saturu, t. i., nosakot pilsētas valdes tiesības nepieciešamības gadījumā prasīt papildināt būvprojektu ar papildu datiem (informāciju). Līdz ar to Latvijā starpkaru posmā, pārbaudot būvprojektā paredzēto būvdarbu atbilstību pašvaldību būvnoteikumos noteiktajām prasībām, tika vērtēta arī būvprojektā norādīto datu pietiekamība par plānotajiem būvdarbiem.